

Unamuno eta euzkera

Ibalan

Eman. Cuadernos vasco-americanos, 3-4. zk., 1967-07: 14-15.

Ugalde'tar Martin idazleak goian jarritako izenburua daraman liburu txiki baiñan mamitsua argitaratu du Buenos Aires'ko "Ekin" etxean¹. Benetan liburu eder, sakon eta ajola aundikoa euskaldunentzat. Ez da liburutzar lodi oritakoa bai ordea, argi, giartsu ta zeatza ta gañera idaztiño polita errez irakurri ta sakelean eraman ditekera.

Beratz jardutea oso pozgarri zaigu Ugalde'k garbi azaltzen eta ezebatzen ditualako Unamuno'k aspaldidanik euskeraren kaltean esandako itzbideak.

Unamuno'k toki askotan esan ala idatzitako guztia ez da gezurra, noski. Baiñan, geienetan, egiak erdizka baizik ez zituan agertarazi. Orregatik baezpadako esamez aiei begiratu ta aurrez-aurre so egiñik, Martin Ugalde'k erantzupen burutsu, egoki ta zuzena ematen die problema ta auzia ondo zuritirik; eta egia dan bezela bere lekuan utzirik.

Bere lana Ugalde'k amabi ataletan banatu du, Unamuno'k euskerari erantsi dizkion amabi akatzai koskak leunduaz.

Griñarik gabe eta otz-otzean irakurritakoan arrazoia Ugalde'ren alde gelditzen da. Eta au Ugalde'tar Martin idazle andoaindarrentzat meritu aundiko eginkizuna duzute. Unamuno jakintsu garaiak nola eta zrtan uts egin zun erakustea. Lenago aipa dugu egiak erdizka baizik ez zituala esan; eta ori gezur utsa esatea baiño okerragoa da sarritan. Unamuno'k bere aunditasun gallenean griñak ta errak antzekoak zituen. Eta ortan irrista egin eta erortzen da Ugalde'k argi ta garbi ta beti zentzuz erakusten digunez. Arrazoiz eta argumentuz ondo josia dator Ugalde'ren liburua ta aipamen eta iritziak erruz dakarzki beren usteak sendotu ta indartuaz. Azkenengo, korapillo guztiak askatuta, euskeraren problema dan bezela gelditzen da, eragozpen eta guzti, baiñan ez Unamuno'k itxumenez erabakitza utzi zuan antzekoa.

Liburua Aita Larramendi aundiari eskeiña dator. Eta ez da batere dudarik Aita Manel'eri andoaindar gazte onen lana oso gogoko izango zitzaiola... bizi balitz... Guk beintzat poz aundia artu dugu liburua irakurritakoan. Erabat ase bete gaitu eta beste irakurleai berdin gertako zaiela uste dugu. Ortaz gañera bada beste ziorik gure poz-atsegiña emen azaltzeko; alegia, euskal barrutian, bai euskeraz baita erderaz, idazle berri ta goitar bat dugula jakitea. Martin Ugalde Caracas aldean gallen zebillela entzuna genuen; erdel literaturan sariak irabaziak zituala ere bai. Orain "Ama gaxo dago", "Sorgiñaren urrea" euskeraz, eta *Unamuno y el Vasceuce* irakurriaz, ozen esan dezakegu Amerika'n sortu zaigula, oso gora ta urruti joan dan euskal idazle euskaldun aberats, baiñan adimenez, buruz, jakitez eta erri-maitasunez urri zetozen aietakoa. Ez! Diáspora, Euskal-Erriarentzat kaltegarri izan bada, Jainkoari esker zitu onik ere ematen asia dugu, naiz México, Arjentina, Venezuela, Guatemalan eta abar...

¹ Unamuno y el Vasceuce. Edit. Ekin. Buenos Aires, 1966.

Unamuno y el Vascuence liburutik azken ondoren bat atera dezakegu lan au amaitzeko: zailtasun guztien gaiñetik, eragozpen guztien gaiñetik, eta ezin uka ugariak ez diranik euskera indartu ta sendotzea gure eskuetan dagoala aurpegi ematen baldin badakigu.

Etorkizunerako nai ta naiezko, derriorezkoa da euskeraren batasunean leiatzea Azkue maisuak erakutsitako bidetik. Au da euskaldun guztien biotz eta adimenean sartu bear dugun asmoa. Eta onen alde gure borondate osoz saiatuaz salba eta bizkortu dezakegu aurrerantzean, adur txarreko igarleen esamesak gorabera...